

Мотря (стислий переказ)

Богдан Лепкий

Історична повість "Мотря" є першою з п'яти повістей про українського гетьмана Івана Мазепу (1639-1709)

ТОМ ПЕРШИЙ

Пам'яті батька

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ЦАР

До Києва приїжджає московський цар Петро I і його фаворит Олександр Меншиков. Їх гостинно і щедро приймає гетьман Іван Степанович Мазепа. На бенкеті в честь царя зібралося багато козацьких старин. Добре впившись, Петро I говорив, що переможе шведського короля Карла XII, завоює Царгород, почепить на хрест Софії, Середземне море флотом своїм замкне і на Індію піде. А ще він хотів розбити дніпровські пороги і пустити флотилію під ніс турецькому султанові.

СЛУХАЙ, ЩО МЕНШИКОВ СКАЖЕ

Поки п'яний цар спав, у іншій кімнаті генеральні старшини, полковники, інші гості розмовляли про політику. Мазепа тихо розмовляв з Меншиковим, а старшини прислухалися. Царський фаворит радив гетьману старатися не втратити царської ласки, бо проти Мазепи свідчать його ж люди. Гетьман відповів, що не пора починати хатньої війни – треба думати про заграничного ворога, Карла XII.

Коли цар уже від'їжджав додому, наказав Мазепі готувати кулі і порох, ремонтувати мости, реквізувати коней, а найголовніше – людей своїх крізь густе сито перепустити: хто не цілком надійний, того геть. На прощання цар сказав: "Тепер пора на діло. Числю, гетьмане, на тебе... Слухай, що Меншиков скаже...". Ці слова не сподобалися Мазепі, бо невже він, старий та досвідчений політик, має слухатися колишнього бублейника, який вибився в князі.

По від'їзді царя почали прощатися з гетьманом і старшини. Генеральний суддя Василь Кочубей спішив у свій хутір Ковалівку, бо у новому дворі було чимало роботи, хоч там і поряdkувала його жінка Любов Федорівна.

НЕ ЛИШ МОЛОТОМ, АЛЕ Й МЕЧЕМ

Біля гетьмана залишилися найближчі до нього: миргородський полковник Данило Апостол, лубенський – Зеленський, компанійські полковники Кожухівський і Андріяш, генеральний хорунжий Іван Сулима і найближчі з усіх Орлик і Войнаровський. В їх товаристві гетьман пішов на вал, щоб подивитися, як буде відпливати на галері цар.

Всі погодилися з гетьманом, що Київ – дуже гарний, але нещасливий город, немає йому спокійного життя. Що одне покоління збудує, то друге руйнує, і навіть свої не

вміють свого пощадити, не знаючи ціни йому. Мазепа сказав, що коли Бог дозволить йому ще декілька літ прожити, то збудує в Києві камінну бібліотеку і галерею. Але будувати треба не лиш молотом, а й мечем.

НЕЗНАЙОМІЇ

Молодий гетьманський канцелярист Іван Чуйкевич доложив Мазепі, що цар щасливо від'їхав, але коли люди стрічали його на дорозі, царські драгуни кнутами розганяли людей, дехто попадав коням під ноги, одного хлопчика переїхала карета. Гетьман доручив довідатися, чия це дитина, та допомогти батькам. Зеленський, Войнаровський і Орлик не дивувалися з того, що розповів Чуйкевич: вони дають цареві їздити по собі, а він і їздить і, мабуть, лиш набирає розгону. Недарма називають царя антихристом.

Під час вечері зі своїми найвірнішими людьми Мазепа сказав, що москалів манить українська родюча земля, ріки, Чорне море, і всі чули, що цар мріє розбити пороги, щоб з усіх сторін світу до його зимної і бідної столиці привозити всяке добро. І в Україну він хоче поселити своїх людей. А гетьманом хоче керувати, наче лялькою.

Раптом у сінях почувся шум, і в кімнату зайшов старий сивий дід. Він не назвався, не сказав, скільки йому літ, але гетьман дозволив йому сказати своє слово. Старий говорив, що прийшов сюди, бо йому жаль гетьмана і цілої України, великої руїни. Дід казав: "Не бійся, гетьмане, зміни! Бійся, щоб не змінив її!". "Кому?" – спитав Мазепа. "Ідеї. Будь вірним їй до сконання, умри для неї..." – відповідав дід. Вказуючим пальцем на груди гетьмана, де висів орден св. Андрея, дід гукнув: "Двигни цей камінь, двигни! Він тяжкий, але ще тяжче наше життя..."

Коли дід пішов, Пилип Орлик сказав, що дід говорив правду. Орлик став перед Мазепою на коліна, а гетьман наказав встати і принести хрест, що його Хмельницький зі зборівського походу привіз. Усі присяглися постояти за свої права, за волю й за славу України. "Сталося!" – сказав гетьман і підняв хрест угору, щоб покликати у свідки Бога і всіх святих. Мазепа заприсягся робити так, щоб весь край рідний з військом Запорозьким ні під царем, ні під королем, ні під ханом, ні під жодним ворогом не загинули, лиш осталися вольними і незалежними однині і довіку віків!

НІЧ

Вночі гетьман не спав. Боляче було Мазепі, що поставив Господь Україну на порозі з Азії в Європу. Кують її, мов залізо, а тепер появилася двоє ковалів – Карло і Петро. Один геніальний варвар, а другий фантастичний герой. Обидва хочуть підбити весь світ і перетворити його на свій лад. Оба молоді, а він поміж ними, як батько... Гетьман вирішив дуже уважно приглядатися до того великого двобою і коли доля перехилюватиме успіх на бік одного з них, і собі перейти туди. Щастя, видимо, хилилося на бік Карла XII. Це було гетьманові по душі. Найбільший клопіт для гетьмана був зі старшиною. Ці зажиточні люди мали маєтки, землю, двори і боялися втратити. Таких, що на них можна покладатися, було небагато: Войнаровський. Орлик, Горленко, Ломиковський, Кожухівський, Андріяш і ще, може, дехто.

До гетьмана зайшов карлик, якого колись Петро прислав Мазепі в подарунок за

валку дичини з гетьманських лісів. Карлик говорив, що скучно тепер на світі, та незабаром зробиться весело: "Уважай, Мазепа, щоб не вийшла халепа!". Карлик натякав, щоб Мазепа остерігався Кочубея. Іван Степанович знав, що Кочубеєм керує його жінка, яка мріє стати гетьманшею. Мазепа вирішив поїхати до Кочубеїв у гостину, щоб щось розвідати, а заодно побачити свою хрещеницю Мотрю Кочубеївну.

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РАНКОМ

Зранку гетьман снідав з Орликом. Генеральний писар говорив про московські здирства й душогубства, за котрі люди вважали відповідальним гетьмана. Мазепа сказав, що треба послати до царя жалобу, та Орлик вважав, що цар про все знає, а роблять його люди так, щоб українці збунтувалися, а тоді б їх винищили до краю. Мазепа наказав все одно написати жалобу до царя, а ще написати лист до Кочубеїв, дуже делікатний, про те, що за 10 днів гетьман приїде у Ковалівку.

НА ФОРТЕЦІ

Після сніданку Мазепа поїхав оглядати роботи на фортеці, яку будували за наказом царя. Там гетьман побачив страшну картину: козаки і люди–робітники працювали в страшних умовах, царські люди били їх, калічили і лаяли. Платні робітникам не видавали, люди навіть не мали нормального одягу.

Під час того огляду фортеці біля Мазепа впав під колеса воза якийсь чоловік. Він був уже старший і помирав. Гетьман хотів доглянути чоловіка, але той назвав Мазепу катом. Іван Степанович не образився. Він пообіцяв чоловіку, що подбає про його онуків–сирот, а його поховає у Лаврі. Умираючий почув на собі гетьманський поцілунок і сконав. Тоді гетьман наказав припинити на сьогодні усі роботи, а потім віддав наказ видати усім робітникам продукти та одяг зі своїх запасів.

МАРІЯ-МАГДАЛИНА

Після того Мазепа відвідав свою маму, яка була ігуменею в одному з Київських монастирів. Мати була на яких двадцять літ старша від свого сина. Для нього ігуменя Магдалина була найвірнішим другом, сповідницею його намірів і планів, учителькою і наставницею. Ніхто не знав того, що вона.

Іван Степанович говорив матері, що хоче визволити Україну, що булава важка для нього. А мати просила: "Двигай цей хрест, мій сину, двигай, Господь його на тебе вложив, терпи! Нічого нема вічного на світі, може, й тій кривді недалекий кінець". Іван звірився матері, що йому доведеться вибирати між Петром і Карлом. Признався також, що боїться Кочубея, не так його, як Любові Федорівни. Що б сказала мати, якби він засватав Кочубеєву Мотрю? В такому разі Кочубеїха хоч не гетьманшею, а все-таки була би матір'ю гетьманші. Мати нагадала Іванові, що Мотря – його хрещениця, та й він набагато старший від дівчини, але коли Мотря сама згодиться на шлюб, то вона нічого проти не має.

З ГЕТЬМАНСЬКИМ ЛИСТОМ

Іван Чуйкевич зі своїм невеличким кінним відділом віз лист від Мазепи до Кочубея. Опинившись на лівому боці Дніпра, козаки потрапили вночі у пригоду: у невеличкому селі напали на сплячих людей царські люди, що відбилися від своєї команди. Козаки на чолі з Чуйкевичем мусили допомогти селянам. Чуйкевич визволив дівчат і жінок, яких москалі закрили у хаті і підпалили. Іван отримав поранення у плече. Чуйкевич не хотів, щоб у селі знали, хто він такий. Допомігши селянам, він попрощався і рушив зі своїми людьми далі.

У Миргороді Іван з козаками зупинилися у великій корчмі, що її побудував Кочубей і наймав багатій шинкарці. Там їх добре прийняли. Дві красивих шинкарчиних дочки хотіли вивідати, що то за козаки та чого їдуть до Кочубея, але це їм не вдалося. Вночі Іванові не спалося і він забрів до якогось шатра на краю міста, де зустрів діда, який звався Палієвий. Дід був ворожбитом і здогадався, що Іван страждає від кохання. Палієвий сказав: "...Ти не бідний, та вона багатіша, ти не послідній, та вона знатніша, потерпи! Діб'єшся свого, та не легко..." А ще запам'яталися Іванові такі слова діда: "Кривавий дощ паде на білу лелію, на білих снігах пишній квітці зимно...". Іван нічого не розумів.

Чуйкевич весь час думав про Мотрю, з якою зналися ще дітьми. Два роки тому бачив її в Батурині і був здивований красою дівчини. Ще як дитиною був, то старі Кочубеї змовлялися з його батьками, що подружать своїх дітей, та як воно буде тепер?

У НОВОМУ ДВОРІ

Новий двір генерального судді Василя Кочубея в Ковалівці був чудовий. Пан генеральний суддя любив будувати, а його дружині Любові Федорівні усього було замало.

Мотря любила спостерігати за всіма роботами, що велися в Ковалівці. З нею всюди ходила стара няня, що ще її маму бавила, і тітка – мамина сестра. Коли вони з нянею були в саду, приїхав Чуйкевич.

Батьків дівчини вдома не було. Мотря почала розпитувати про гетьмана, чи здоровий, чи женеться. Коли Іван натякнув, чи не виходить заміж Мотря, дівчина лише розсміялася і спитала, чи знайдеться такий дурний. Іван сказав, що він перший, але Мотря відповіла, що хто візьме її, велику біду отримає. Іван признався, що поранений, і розповів про пригоду в дорозі. Мотря пообіцяла нікому не розповідати. Вона оглянула рану, а потім попросила Івана, щоб вони залишалися такими ж друзями, як були в дитинстві. Іван погодився, хоч мріяв, щоб Мотря була його нареченою.

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ЯК ЦЯ РАНА БОЛИТЬ

Чуйкевич боявся, щоб Кочубей не дізнався про сутичку з москалями, адже генеральний суддя запопадав царській ласки, і міг донести московському воєводі про ту сутичку. Вночі козак не міг заснути, усе думав про дівчину. У його душі образ Мотрі зливався з образом України, – любов його ставала неподільна. Зранку Чуйкевич

дізнався, що до вечора прибудуть Кочубеї.

КОЧУБЕЇ

Після обіду, на якому були лиш Чуйкевич, Марія Федорівна (тітка Мотрі) і няня, – бо Мотря і до обіду зі свого горища не зійшла, – Чуйкевич пішов до себе, бо все ще чув біль і утому. А боліла його не тільки рана. Ще більшого болю завдавала йому Мотря, яка сьогодні чомусь не вийшла зі своєї кімнати. Чуйкевич думав, чому Мотря насміхається над ним. Він вирішив передати Кочубеєві лист і поїхати на три дні до Миргорода.

Під вечір Кочубеї приїхали. Біля брами Чуйкевич обняв Кочубея за ноги, а генеральний суддя пригорнув козака до себе. Іван передав листа від гетьмана. Кочубеї прочитали гетьманський лист, і Василь Леонтійович оголосив, що скоро сюди приїде сам гетьман. Чуйкевич попросив Кочубея відпустити його в Миргород, але генеральний суддя сказав, що Іван залишатиметься в нього аж до приїзду гетьмана.

Коли Кочубей і Чуйкевич залишилися наодинці, Василь Леонтійович сказав Івану, що не проти, щоб той одружився з Мотрею. Хлопець зрадів, але попросив батька дівчини трохи почекати, адже Мотря мусить добровільно дати згоду, інакше нічого з того не вийде.

Під час вечері до Кочубея заїхали царські ратники. Мотря просила батька не впускати їх, бо вони стукали в браму, галасували, добувалися, як до коршми. Чуйкевич налякався, що це розшукують його. Мотря відправила Івана зі своїм чурою, який мав сховати козака. Коли небезпека минула, Чуйкевич повернувся, а Кочубей розповів, що москалі шукають своїх людей, що десь пропали. Коли Мотря залишилась з батьком наодинці, то попросила не зв'язуватися з москалями, бо на Україні паном гетьман, а не цар. Та Кочубей вважав інакше, а ще говорив, що покірне теля дві корови ссе. Мотря з погордою глянула на батька...

РАНКОМ У КОВАЛІВЦІ

Чуйкевич лишився в Ковалівці і став свідком розмов між людьми, які, довідавшись, що повернувся Кочубей, зійшлися у його двір. Усі жалілися одне одному на утиски від москалів. Чуйкевич зрозумів, що народ вважає, ніби гетьман і цар – за одно.

До Кочубеїхи приїхала шинкарка з тієї коршми, де Іван ночував. Шинкарка привозила Кочубеїсі всілякі новини і налаштовувала проти гетьмана.

КОЧУБЕЄВА СВЯТИНЯ

У Ковалівці Кочубей мав свою кімнату, котру він казав улаштувати й прибрати не по-панськи, а по-козацьки. На стінах висіли стрільби й пістолі, панцирі та шоломи. На полицях стояли всілякі збанки, чарки, кубки, пугарі, ковші та ріжки, котрі нагадували йому всі ті веселі пири та бенкети, проведені з вірними товаришами після воєнних походів.

Усівшись у своїй святині, Кочубей кликав до себе по черзі кухаря, пивовара, столового і давав накази добре приготувати все до приїзду гетьмана.

ДІАНА

Щоб пригостити гетьмана дичиною, генеральний суддя вирушив на лови у свої ліси.

Чуйкевич теж поїхав. Коли Коли мисливці настріляли чимало дичини і почали пити з Кочубеем чарка за чаркою, Чуйкевич поїхав непомітно з мисливського круга на узлісся. Там він раптом побачив чорного розгуканого коня, який ніс Мотрю. То було дивне видовище. Іван скрикнув: "Діана!" і кинувся рятувати дівчину, адже вона летіла на свою загибель. На щастя, Чуйкевичу вдалося вхопити Мотриноного коня за сталеве вудило. Хлопець просив дівчину отямитися, адже катання на нев'їждженому коні дуже небезпечне. Та Мотря була наче божевільна. Коли дівчина трохи заспокоїлася, то сказала, що їй було гарно летіти: дерева мигтять поперед очі, земля втікає з-перед ніг, ніби на крилах летиш... "Як Мазепа на нев'їждженому коні, – правда, Мотре? Тобі хотілося дізнати його переживань", – спитав Іван. Після того випадку Іван думав, що в цій дівчині дійсно покутує душа якої богині, а може, вона й сама богиня...

ПЕРЕЛІМ

У день приїзду гетьмана Мотря довго спала. В Кочубеевім дворі всі вже давно були за роботою, коли тітка Марія Федорівна пішла будити дівчину. Спершу Мотря говорила, що не вийде з кімнати, бо навіщо гетьману пошана від такої химерної дівчини, як вона. Марія Федорівна боялася, щоб її сестра не вбігла на горище до Мотрі. Якщо побачила б її невбраною і мов не при умі – Господи!

Дівчина почала розпитувати тітку про в'їзд Богдана Хмельницького до Києва. Тітка цього не бачила, але розповіла, що двічі бачила Івана Виговського, а з Петром Дорошенком на гостині за одним столом сиділа. Та найкращим був Сомко, якого вона любила, а під час його страти посивіла. Мотря дуже жаліла, що живе не в ті часи, коли були справжні герої.

Для зустрічі Мазепа Мотря не вдягала заграничну сукню, а вибрала собі білу корсетку, плахту та поясок, почепила кілька шнурків великих рівних перел, а русе волосся закосичила свіжими блідо-жовтими трояндами. Коли гетьман був уже близько, дівчина наказала своїм дівчатам бігти у город і зривати всі троянди.

ТРОЯНДИ

Любов Федорівна уже була готова до зустрічі гетьмана і кликала дочку. Дівчата подали Мотрі великий кіш троянд, а вона їх вправно поскладала головками наверх. Потім Мотря обв'язала кошик синіми і жовтими стрічками.

Мама з дочкою стали у брамі і зустріли Мазепу. Мазепа сказав батькам Мотрі, що вона з усіх їхніх скарбів найкращий і найцінніший. На прохання гетьмана Мотря вибрала одну троянду і подарувала йому.

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

БАНДУРА

Усі, хто приїхав до Кочубея, сіли у просторому залі за столи. Чуйкевич бачив, як Мотря весело й привітно з усіма спілкувалася. Бачив також те, що гетьман раз у раз позирав на Мотрю або пестив своєю тонкою рукою ту троянду від неї.

Чим більше їли й пили, тим більше розв'язувалися язики. Любов Федорівна

питалася гетьмана, чого їм тепер сподіватися, миру чи дальшої війни. Гетьман відповів, що миру ще й не видати, війна щопиш розгорюється. Не дай Бог, щоб наша Україна зробилася боєвищем народів. Кочубеїха запитала, чому ж гетьман не може оберегти її від війни. На це він відповів, що не хочуть його розуміти, гадають, що про себе тільки й дбає, а не про Україну, доноси на нього шлють. Мазепа говорив, що короля він найменше боїться, а вороги українців – москалі, які деруть народ, як вовки барана. Апостол запевнив гетьмана, що всі, хто тут є, підтримують його.

Полтавський полковник Іскра, одномишленик і приятель Кочубея, випивши зайву чарку, взявся хвалити Петра. Апостол, зачувши це, аж за голову взявся і почав розповідати про злі вчинки Петра і проти народу, і проти релігії. Слово по слові, вони добалакалися до того, що коли б не сусіди, то, може, й схопилися б були на себе.

Після прийому були танці. Мазепа запросив до танцю Любов Федорівну, а потім Чуйкевич танцював з Мотрею. Після танців у зал увійшло дванадцять старих бандуристів. Кобзарі розказували про горе й муку козацьких бранців-невольників у чужих каторгах і темницях. Усі знали, що Мазепа вміє грати на бандурі, тому Любов Федорівна попросила його заграти. І гетьман загравав та й заспівав свою пісню про згоду. Коли він сказав, що на старосвітській бандурі йому важко грати, Кочубей сказав, що Мотря має нову бандуру, і попросив дочку принести інструмент. Коли дівчина подавала бандуру, то не витримала нервового напруження і зомліла. Бандура розбилася, а Мотрю понесли у її кімнату.

ЄВА

Після того у дворі всі поводитися дуже тихо, щоб не потривожити хвору. Ввечері Любов Федорівна уже чекала Кочубея у його кімнаті-святині. Жінка почала з того, що Мотря така покірنا і захоплена через гетьмана – старого женолюба, нерозкаяного прелюбодія, якого собі уподобала. Потім Любов Федорівна почала говорити, що генеральний суддя занадто низька посада для Василя Леонтійовича, що йому треба бути гетьманом, а з Мазепою треба щось зробити, бо оженився, виведе дітей і за ними оставить булаву. Кочубей зжахнувся і сказав, що на таке діло не піде. Кочубеїха перейшла від слів до сліз. Кочубей не міг стерпіти її сліз, бо любив свою жінку. Жінка говорила, що розкусила гетьмана – він хоче зрадити цареві, а щоб прихилити їх, Кочубеїв, до себе, гадає з Мотрею одружитися. Кочубей відповів, що нічого страшного тут нема: як Мотря добровільно піде за Мазепу, то він не проти. Та Кочубеїха сказала, що не хоче бути гетьмановою тещею, а мріє сама бути гетьманшею.

ВЕЛИКЕ БАЖАННЯ

Зранку Мотря прокинулася і згадала події минулого дня. Вона думала, кого ж полюбила: старого гетьмана, свого хрещеного батька, чи свою мрію про велич, про славу, про могутність? Тітка сказала Мотрі, що всі з двору поїхали до пасіки, де після ловів обідатимуть. Дівчина зізналася, що бажає собі не подружнього щастя, а якогось іншого. Хай воно триває хоч би й одну тільки хвилину, але щоб було таке сильне, якого не дають цілі довгі роки звичайного життя.

НАЗУСТРІЧ СОНЦЮ

Дівчина вирішила пройтися і от на дорозі до пасіки зустріла Орлика, гетьманового небожа Войнаровського і самого гетьмана. Гетьман вертався з ловів пішки і був радий, що зустрів дівчину. Орлик і Войнаровський пішли далі, а Мотря і Мазепа залишилися і розмовляли. Мазепа сказав, що був би радий, якби вони були для себе не чужі, а якщо Мотря хоче, то хай заперече. Мотря мовчала і не перечила. Він кликав Мотрю на велике діло, не для розваги старого женолоба, хотів, щоб знайшла щастя, котрого її душа бажає, інше від звичайного, людського щастя.

КОЛЬОРИСТІ ОГНІ

Гетьман запропонував Кочубеям влаштувати вечерю прямо на подвір'ї. після прийому почалися балачки про політику. Мало було козаків, які тягнули за царем, бо всі знали, як знущається над людьми. Поки Апостол та більшість козаків жаліли важку долю України, Кочубей говорив Іскрі на вухо, що треба щось робити з гетьманом. А Орлик з Войнаровським подали собі руки і домовилися, що до кінця будуть разом і служитимуть гетьману.

Коли Мазепа опинився з Мотрею наодинці, дівчина розповіла, що батьки скоро переїдуть у Батурин, можливо, заберуть і її. Вона дала свою згоду на шлюб, а гетьман подарував їй брильянтовий перстень зі своєї руки. Кращого й дорожчого на всій Україні не було.

НАСТРІЧУ НОВОМУ

Гетьман поїхав від Кочубеїв, а Мотря роздумувала про своє майбутнє. "Не в коханню сила, а в ділі, до котрого нас кохання веде", – думала дівчина. Вона вирішила, що коли батьки не дадуть згоди на шлюб, то піде проти їх волі. Щоб її не залишили в Ковалівці, дівчина догоджала матері. А через кілька днів по від'їзді гетьмана Кочубеї разом з дочкою зібралися в Батурин.

Дорога до гетьманської столиці була нелегка, заважав їхати дощ, а в якомусь гайку на них напали царські люди. На щастя Мотрин чура, нікому не сказавши, зібрав сміливців і напав на ворога ззаду. Коли все закінчилося, Кочубей наказав своїм людям не оголошувати нікому, що на них напали москалі.

РІШЕННЯ

Мазепа розмовляв з Пилипом Орликом і переконував, що король Карл – це великий чоловік. Гетьман спитав, чи Орлик на боці Петра. Але Пилип відповів, що цар – демон, не чоловік. він тільки того й чекає, щоб до решти поневолити Україну. Гетьман і Орлик дістали таємного листа від княгині Дольської і почали читати. Вона писала, що незабаром прибуде з Волині ціле військо шведське зі своїм знаменитим вождем. Королі Польщі і Швеції дадуть гетьманові асекурацію і гарантію... Орлик налякався, дізнавшись про плани гетьмана. Побачивши, що Пилип вагається, Мазепа подер листа і спалив. А потім продиктував Орликові листа до Дольської, де говорив, що ніколи не порушить вірність цареві.

Цілу ніч гетьман думав і снував свої плани. І знову вночі до нього прийшов блазень. Він розповів вірша про осла, який вагався, що їсти: в одних яслах було сіно, в інших – солома. Так вагався, що помер з голоду. Мазепа зрозумів якийсь натяк і спитав, про

кого цей вірш. Блазень відповів, що про всіх і кожного. "Диявол, не чоловік", – думав Мазепа і вирішив тримати блазня при собі, щоб не втік, а то він догадується забагато. Потім гетьман написав листа до Мотрі.

*Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*

СВАТИ

Мазепа вагався, чи годиться піддурювати царя. Ще раз став читати лист княгині Дольської. Вона писала, що недавно чула, як сам Шереметьєв казав, що Меншиков хоче скинути Мазепу з гетьманства і хоче сам стати гетьманом України.

Потім Іван Степанович прочитав листа від Мотрі. Вона писала, що чекає його в Батурині, а перстень носить на серці, щоб не побачили люди. Мазепа написав лист до Кочубеїв, у якому сватав Мотрю.

КАЖУТЬ...

Кочубеї переїхали до другого двору, що був на батуринському подвір'ї, а Мотрю залишили на замку. Сумно й скучно було дівчині. Гетьман проживав у Бахмачі і таємно передавав їй листи. Дівчина ж передавала своєю служницею Мелашкою листи до Мазепа. Гетьман писав дуже гарно, називав Мотрю своїм серцем, пташкою і величав "Вашою Милостею". Від других вона таких улесливих слів не любила слухати, від гетьмана приймала. Мотря тужила, за гетьманом, а осінь додавала туги.

ЗРИВ

Починалася зима. Мотря сиділа в старому батьковому будинкові серед батуринського замку. Марія Федорівна нездужала, і дівчина доглядала тітку. Якось ввечері батьки викликали дівчину до себе.

Була темна ніч, крутило снігами, коли Мотря їхала до батьків. Вона не розуміла, чого це батьки кличуть її під ніч.

Кочубей, а більше Любов Федорівна, напали на Мотрю, бо отримали листа від гетьмана, у якому він просив її руки. Мати називала дочку найобразливішими словами, кидалася на неї з кулаками. Закінчилося тим, що батько замкнув Мотрю у погребі.

У ТЕМНИЦІ

Мотря не могла помиритися з кривдою, яку їй зробили. Але бунтарський дух брав перевагу над дівоцьким жалем. Вона згадувала маму, яка завжди була сердита, ніколи не погладила, не пригорнула до себе, не сказала доброго слова. Все грізна, горда, самовпевнена, як деспот. Жаль було батька, Мотря хотіла побалакати з ним на самоті.

БАТЬКО Й ДОНЬКА

Наступного дня Кочубей покликав Мотрю і знову просив покоритися матері. Мотря Богом клялася, що любить гетьмана і хоче бути йому дружиною. Далі Кочубей дав дочці лист з "її відмовою", щоб дівчина підписала. Коли вона відмовилася, батько сказав, що є інший вихід – хай іде в черниці. Мотря погодилася.

У МОНАСТИР

Для Мотрі приготували сани, навантажені одягом і харчами. Саму дівчину

посадили у великі залубні. Гайдуки на конях мали супроводжувати її у дорозі до монастиря. Дві жінки, повірниці Кочубеїхи, готувалися супроводжувати Мотрю: вони добре поїли і випили, а з собою прихопили дві пляшки з вином. Кочубей з жінкою випровадили дочку.

У дорозі Мотря вдала, ніби спить. Тоді дві жінки, що її супроводжували, витягли пляшки і випили. Скоро вони заснули, а Мотря почула крик. Зчинився якийсь рух, а потім дівчину схопили і посадили на коня. Сказали, що свої. Спершу поїхали у яр, потім опинилися у млині, що стояв далеко в полі. Викрадення Мотрі, як виявилось, організував її чура, який не хотів, щоб його панночка ставала черницею. Жінка–мельничка гостинно прийняла Мотрю, а потім заховала її на ніч у потаємну кімнату.

У БАХМАЧ

Наступного вечора Мотрю повезли до надійного старенького панотця, що жив біля самого Бахмача, на передмістю. Як сани в'їхали в яр, почали їх переслідувати вовки. Мельник, що віз дівчину, стріляв, сани гнали, як буря. А коли нарешті втекли, Мотря наказала мельникові їхати прямо у Бахмач, бо там саме був гетьман.

ТОМ ДРУГИЙ

ДОКИНЬ ДРІВЕЦЬ!

Мазепа і Андрій Войнаровський, його небіж, говорили про політику і грілися біля печі. Мазепа вважав, що йому треба підложити дрівець до історичного вогнища, а то воно погасне. Войнаровський зауважив, що той вогонь може зайняти степ і можуть згоріти людські селища, але Мазепа відповів: "Кращий огонь від темряви. Нам темрява грозить. Ось чого я боюся. Боюся ночі, котра може тривати віки".

Гетьман з небожем ще довго розмовляли на різні теми до пізньої ночі. Раптом хтось приїхав у гетьманський двір. То була Мотря. Мазепі відразу стало ясно, що Мотря втекла від батьків. Він розігрівав її холодні руки своїми, а в дівчини був жар. Вона розповіла, що втекла, коли її везли у монастир. Мазепа вирішив нікому, крім Войнаровського і своєї тітки Лідії, не розповідати про те, що сталося. Тітці доручив опікуватися хворою дівчиною. Мотриною чуру залишили біля неї.

ВТІКАТИ

Гайдуки, які супроводжували Мотрю, шукали пригоже місце для переправи саней через річку. В той момент чура і викрав Мотрю. А коли гайдуки повернулися, то побачили сани без коней і зв'язаного візника в рові. Чоловіки спершу хотіли вертати в Батурин і розказати правду, та налякалися і вирішили тікати на Січ.

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ПРОБУДЖЕННЯ

А дві жінки, що супроводжували Мотрю, – Параскевія Яковлівна і Гликерія Тимофіївна спали п'яні у санях. Їм було тепло в сніговій загаті. Коли жінки прокинулися, то спершу думали, що вже приїхали. Потім вони перелякалися, бо

зрозуміли, що сталося. Разом з одним чоловіком і його дочкою вони добралися до монастиря і повідомили ігумені про викрадення Мотрі. Вночі ігуменя поїхала до Кочубеїв, а жінки прикинулися хворими і лишилися у монастирі.

ЗИМОЮ – ГРІМ!

Любов Федорівна сама приїхала в генеральну канцелярію і повідомила чоловіку, що їх дочку викрали. Почуття вини пригнуло Кочубеїху, вона впала перед чоловіком на коліна і визнала свою провину. Жінка поклялася, що коли вдасться повернути дочку, то вона буде для неї доброю мамою і все простить. Коли Кочубей заспокоївся трохи, то думав тільки, хто тую змову міг учинити. Може, сама Мотря?..

РОЗМОВА

Наступного дня Любов Федорівна уже жаліла, що подалась перед чоловіком, що не встояла в бою. Кочубей відправив всюди своїх людей, щоб шукали сліди Мотрі. Кочубеїха відразу вирішила, що Мотрині сліди будуть десь недалеко від Мазепи. Кочубей сказав, що Мазепа до такого діла неспосібний.

Гетьман прислав Кочубею листа і просив негайно приїжджати.

ГЕТЬМАНСЬКЕ СЛОВО

Генеральний суддя прибув до гетьмана і довідався, що його дочка тут, у Бахмачі. Мазепа розповів, що Мотря хвора, що сама втекла сюди, спасаючи себе перед монастирем, перед вовками і – перед мамою. Кочубей зайшов у кімнату дочки. Лідія Петрівна і лікар сиділи біля неї. Мотря не розуміла, що до неї говорять.

Кочубей хотів їхати, але гетьман не пустив його. Вночі з Мотрею було дуже погано, але Кочубея не будили. Зранку Мазепа відпровадив Кочубея на своїх санях і своїми кінями. Войнаровський супроводжував генерального суддю, а назад мав привезти Івана Чуйкевича.

SEMPER IDEM

Любов Федорівна називала гетьмана старим прелюбодієм, безсоромним женолюбом, нищителем дівочої цноти. Кочубей сподівався, що Любов Федорівна, яка зм'якла два дні тому й покалася, так і лишиться такою, але сталася переміна. Кочубей став нарікати, що через язикату жінку він зраджує старого товариша – гетьмана, що через неї мусить дивитися на терпіння своєї доньки і що довше на таке знущання не дозволить. Та мати вважала, що дочка зовсім не хвора, а просто вдає.

Ввечері Любов Федорівна почала піддобрюватися до чоловіка і переконувати, що зараз саме пора розрахуватися з Мазепою. Хоч Кочубей казав, що зараз час не на помсту, а на молитву за дочку, Кочубеїха прагла не втратити нагоду помститися і зробити гетьманом свого чоловіка.

МІЖ РОЗУМОМ І СЕРЦЕМ

Чуйкевич приїхав у Бахмач і отримав від гетьмана завдання охороняти хутір, бо Мазепа з Войнаровським їхали на невизначений час у Батурин. Перед від'їздом гетьман сказав Івану, що в хуторі перебуває хвора Мотря. Іван розповів гетьману, що знайомий з дівчиною ще з дитинства. Мазепа просив оберігати Мотрю, Любові Федорівни не допускати до неї. Чуйкевич зрозумів: коли Мотря до гетьмана втекла, так

видно, що любить його.

ОЗЕРО СЕРЕД ЛІСУ

Сердюки охороняли хутір, змінювали варту і між собою говорили, що Чуйко добре пильнує Бахмач, навіть не дозволяє задрімати на службі. Чуйкевич дійсно уважно пильнував хутір. Якось йому приснився знайомий ліс і озеро, на якому був човен з Мотрею. Іван намагався врятувати дівчину і прокинувся.

Цілий день Іван не міг забути про той сон, а коли розговорився зі старим сотником Петранівським, то дізнався, що поблизу є схожий ліс і озеро. Охорона відправилася туди і виявила чоловіків, що збиралися напасти на Бахмач та викрасти панночку. Чуйкевич довідався, що все це організувала Любов Федорівна. Так сон допоміг Іванові врятувати Мотрю.

МІЖ КНИЖКАМИ

Гетьман з Батурина не вертався, бо мав там багато важливих справ. До Мотриних світлиць ніхто, крім тітки і паж, не навідувався. Дівчині було дуже сумно, тому часто паж читав їй книги. Якось хлопець знайшов копії гетьманських універсалів і листів. Тут гетьман говорив своїми власними словами. Видно було його розум, його стиль і характер. Мотрі було цікаво читати ці документи.

КОЛИСЬ І НИНІ

Чуйкевич переходив попри цвинтар і зайшов. Імена на хрестах були незнайомі йому, а колись і ці люди любили й ненавиділи, радувалися і сумували, попадали в розпуку і сподівалися, руками зір досягали, одним словом, жили. Втомлений Чуйкевич пішов на відпочинок. Питання, що буде з Мотрею виснажували його і настроювали на сумну нуту.

Того вечора гетьман приїхав на хутір і прийняв звіт від Чуйкевича. Він розповів про гільтяїв, про заслугу сотника Петранівського. Коли він сказав, що жодного разу не провідував Мотрю, Мазепа був здивований.

Мазепа знав, що Чуйкевич любить Мотрю, але хлопець все-таки лишався вірним йому. Гетьман думав і про Любов Федорівну: тепер він знав, що це саме вона послала людей, щоб викрали дочку. Гетьман мав у руках сильний козир.

ЧИ ПЛАКАТИ, ЧИ СМІЯТИСЯ

Мотря нетерпеливо дожидала гетьмана. Але він тільки поклін тіткою Лідією переслав і передав дарунки – нові книжки. Якогось дня Мотря сказала лікарю, що хоче встати з постелі. Він дозволив встати лише наступного дня і тільки на годину. Мотря вертала до здоров'я, тішилася життям. Здавалося їй, що поборолася не одну хворобу, а дві, і що тепер не має вже чого боятися. Що гіршого може статися від того, що вже було? Батьки заслали її до монастиря, а вона втікла до гетьманової палати... Чи плакати, чи сміятися?

ЧИ МЕНІ СНИТЬСЯ, ЧИ МЕНІ ЗДАЄТЬСЯ

Наступного дня Мотря пішла до гетьмана. Він не вірив: чи йому сниться, чи здається, що Мотря прийшла сама. Дівчина відчула, що ноги вгинаються під нею. Гетьман підтримав її і більше заніс, ніж запровадив до високого фотелю біля свого

стола в кабінеті. Мотря не мала сил на якісь слова. І знову Мазепа більше заніс, ніж відпровадив Мотрю до її світлиці.

ЧИ ДОСПІВАНА ПІСНЯ?

На другий день Кочубей приїхав до Бахмача, щоб гетьманові побажати свят. Кочубей провідав дочку і побачив, що вона дійсно хвора. Чоловік знав, що в усьому винна Любов Федорівна. Мотря сказала батькові, що в монастир не хоче і на свята додому не поїде. За вечерею Кочубей і Мазепа говорили про жінок. Гетьман переконував Василя Леонтійовича, щоб віддав за нього Мотрю, адже в історії є багато випадків, коли у старших чоловіків народжувалися спадкоємці. Кочубей сміявся і не знав, що казати.

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ПОЧУВ ПРАВДУ

По вечері Мазепа з Кочубеєм продовжили розмову про шлюб. Кочубей говорив, що на заваді стоїть вік гетьмана і те, що він хрещений батько дівчини. Гетьман наважився розповісти, що Чуйкевич перешкодив нападкові на Бахмач, під час якого Мотрю хотіли викрасти. Генеральний суддя був вражений, а коли він дізнався, що це організувала Любов Федорівна, у нього стався серцевий напад. Лікар довго порався, заки привів Кочубея до пам'яті. Гетьман вирішив нічого не казати Мотрі про хворого батька, щоб не тривожити її.

Я, КОЧУБЕЇХА

Тепер гетьман не знав, що робити з Любов'ю Федорівною. Потрібно було повідомити про Кочубея, але не хотілося, щоб приїжджала. Та навіть отримавши лист про хворобу чоловіка, Кочубеїха не приїхала. Вона хотіла воювати з гетьманом до самого кінця.

До Кочубеїхи приїхала корчмарка, вони замкнулися в окремій кімнатці і перешіптувалися. Жінки почали згадувати усіх, хто пішов колись проти Мазепа. Цих людей покарали то на смерть, то на Сибір, а гетьман вийшов чистий. В Кочубеїсі накипала злість, помста не давала їй спокою, і вона сказала, що Мотрю забере і віддасть, за кого схоче. Адже вона не хто-небудь, а Кочубеїха!

РОЗЦВІТАЙТЕСЬ, КВІТКИ!

Мотрі було весело від думок про те, що гетьман любить її. Дівчина хотіла бути щасливою хоч хвилину. "Розвивайтесь, луги, розцвітайте, квітки, Мотря хоче щасливою бути!" – думала дівчина.

На другий день після серцевого припадку Кочубей хотів уставати і їхати. Гетьман пропонував, що покличе у Бахмач Любов Федорівну і Марію Федорівну, і всі разом відсвяткують Різдво. Генеральному судді подобалася така ідея, але він знав, що жінка буде проти. Кочубей таки поїхав.

Коли Кочубей розповів жінці, що Мотря досі лежить хвора, Любов Федорівна сказала, що дочці, певно, добре лежати в гетьманській постелі. Жінці хотілося

якнайскоріше перехилити чоловіка на свою сторону, і вона не сумнівалася, що їй це вдасться. Кочубей не почував у собі досить сил, щоб опертися жінці.

ЩАСТЯ...

Ночами Мотря не могла заснути, виглядала у вікно, чи скоро світанок. Згадувала Любов Федорівну, Чуйкевича. Вдень дівчина зраділа, бо лікар нарешті дозволив встати. Скоро мало бути Різдво.

БІЛІ КОНІ

Наступного дня мав бути Святий вечір. Гетьман, Мотря, тітка і Войнаровський пригадували дитячі враження від Різдвяних свят. Андрій говорив, що для нього веселіший Великдень. Мазепа питав Мотрю, чи не тужить, що святкуватиме не вдома. Дівчина виглядала задуманою, і гетьман всіляко старався розважити її.

За вечерею тітці почулося дзеленькання і вона припустила, що це могли бути білі коні. Мазепа сказав, що це вигадки, нічого цікавого. На прохання дівчини тітка мусила розказати, що люди оповідають, нібито, коли в Бахмачі щось лихого має статися, щось недоброго, то з'являються білі коні. Літом чорний повіз везуть, а зимою з будою сани. І ніби хтось у них сидить. А як підійти, то коні, і сани, і люди щезають. Тітці знову щось почулося, і Войнаровський вийшов на ґанок. За хвилину вернувся і сказав, що ніхто не їхав. "А може, це щастя їхало до нас, побачило, що зачинена брама, і – повернуло", – сказала Мотря, і очі її заволіклися тугою.

БІЛИЙ СНІГ

В цей час у бахмацькій сторожівні бунчукові товариші в кості грали. Чуйкевич був поміж них, і йому не сподобалося те, що почали говорити про красиву Кочубеєву дочку, яка дісталася гетьману. Іван вийшов надвір і зрозумів, що йому в Бахмачі не свята. Він відпросився до Батурина, а коли прощався з Мотрею, то признався, що досі не може її забути.

НА СВЯТИЙ ВЕЧІР

Святий вечір святкували вчотирьох. Гетьман роздав усім просфору. Мотря розцілувалася з тіткою, Войнаровському руку подала. Згодом гетьман розказував про свої давні пригоди. По вечері прийшли під їхні двері колядники. Гетьман зауважив, що українці вміють гарно співати і тільки у пісні мають згоду. Тітка зібралася йти пригощати колядників, аж раптом загорілася зірка, що її мали колядники. Всі заметушилися, гасили, а потім Мазепа передав колядникам гроші, щоб зробили нову зірку.

ВЕРТЕП

Гетьман, тітка, Войнаровський і Мотря, яка сіла трохи збоку, щоб її було мало видно, дивилися на ляльковий вертеп, який показували бурсаки. Вони кожного Різдва приїжджали вітати гетьмана.

Наодинці Мазепа говорив Мотрі, що на друге Різдво, дасть Бог, стане її чоловіком. І зберуться старшини на Різдво, на старшинську раду, а вона гостити їх буде. Він пригорнув її до грудей, а вона очима, повними безмежної віри і великої надії, дивилася в його темні, глибокі зіниці. Мазепа мав їхати до церкви, і Мотря хотіла їхати разом, та

він не згодився. Раз, що по недузї, а друге – нащо дразнити людей.

ЯК ВОНО СКІНЧИТЬСЯ?

Тітка Лідія і Войнаровський теж поїхали. Навіть з прислуги мало хто лишився, двір опустів. Мотря думала, як воно все скінчиться. Дивилася на портрети, що висіли по стінах. Духи Мазепиних предків наче обступили її. Мотря питала їх, як все скінчиться. Не могла заснути. Портрети наче оживали, дивилися на неї і питали, хто вона така, чого сюди забрела.

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ВЕСЕЛЕ РІЗДВО

По давньому звичаю на Різдво, на Великдень і на Покрови до гетьмана приїжджали генеральні старшини, дехто з полковників, кому не було дуже далеко, і з визначних та заслужених полкових старшин. Приходили також начальники сердюцьких, компанійських й охочекомонних полковників. При тій нагоді відбувалася нарада. Та цього Різдва гетьман хотів старшинську раду відсунути хоч до Нового року, бо політичні події змінювалися, і кожний день міг принести щось важного й несподіваного. Була ще одна причина, для якої гетьман не бажав собі старшинського з'їзду в Бахмачі, – Мотря. Тож він переказував, що не хоче поки ради.

Та старшини зі свого боку боялися, щоб гетьманові не було прикро, що вони не приїхали. Першим з'явився Орлик. Він розповів, що нового у Батурині, зізнався, що люди нарікають на гетьмана через свавілля царських людей. А згодом Орлик признався, що люди говорять, ніби гетьман викрав Мотрю Василівну. Мазепа сказав, що Мотря сама втекла до нього, коли її везли у монастир. Дивно було Орликові почути з уст гетьмана таку відомість. Мазепа попросив його секретно поїхати в Київ і розвідати в митрополії, як вони там поставилися б до його з Мотрею подружества, бо вона його хрещениця. Орлик подякував за довіру у такому завданні.

Почали з'їжджатися старшини. Вирішили посидіти і побалакати без старшинської ради. Гетьман сказав, що знає про нарікання народу на нього, старшини переконували, що стоять на його боці. Розмови перервав приїзд царського чоловіка від воєводи. Гетьман мусив піти прийняти гостя.

Царський чоловік привіз гетьманові побажання і святочні дарунки. Мазепа добре пригостив і напоїв вином гостя. Тому розв'язався язик, і гетьман почув, що на нього є жалоба про викрадення Кочубеєвої Мотрі. А писав жалобу не Кочубей, а безіменна. Коли Мазепа провів гостя, то задумався. Ні одне політичне діло не складалося йому так важко, як оця любовна пригода. А все через Любов Федорівну.

Між тим старшини по виході гетьмана забалакали свобідніше й голосніше. Усі просили Войнаровського, щоб радив гетьману відвернутися від Москви. Старшини знали, що Войнаровський перекаже їх слова гетьманові і користали з нагоди, бо до гетьмана не мали такої сміливості.

До старшин повернувся гетьман, а з ним – Апостол, котрий якраз тепер приїхав.

Ломиковський почав, що є вісті, ніби Карлові щастя сприяє, і до Станіслава Лещинського чимраз більше поляків признається. Гетьман не подавав виду, за ким тягне. Тоді Апостол сказав, що треба дбати про свою шкуру. Мазепа сказав, що турбується ділом, що хоче для всіх гарного майбутнього, щоб усі згадували його, як батька. Апостол підступив до Мазепи і нараз голосом грімким і рішучим сказав: "Двигни цей камінь, двигни!" Гетьман згадав степового діда, його високу стать, орлині очі, незгоєну рану на грудях. Мазепа попросив усіх довіряти йому.

Раптом Войнаровський побачив, що їдуть сани Кочубея. Та як усі були здивовані, коли між старшин увійшла Любов Федорівна. Вона привіталася і почала жалітися, що її родині завдали сорому. Старшинам було дивно, що жінка ображає гетьмана. Вони почали говорити їй про це, а потім гетьман пішов з нею на розмову.

Кочубеїха заявила гетьману, що приїхала по дочку. Мазепа відповів, що дівчина віддалася під його протекцію, і він не дозволить чинити їй кривду. Гостя почула перевагу хазяїна хати. Жалувала, що переступила його поріг. Вона швидко поїхала назад додому.

Мазепа повернувся до старшин. Апостол, хоч тесть Кочубеєвого сина, не щадив Любові Федорівни і жалував її слабохарактерного мужа. Котрийсь із старшин сказав, що він тую бабу прямо у вежу замкнув би, бо через неї ніколи спокою не буде. Гетьман зачув ту раду і сказав, що міг би покликати Любов Федорівну на суд, але не зробить того, бо є важливіші справи. Усім треба тепер забувати про себе, а тямити про загальну справу.

ДЕРЖАВНА КОНЕЧНІСТЬ

Старшини засиділися поза північ і від'їхали гуртом. Орлик також. Біля гетьмана залишився Войнаровський і заспокоював дядька. Та гетьман боявся, що Любов Федорівна зіпсує усе діло. Вона ж уже до воєводи бігала, а за кілька днів знатиме й цар. Скажуть у Москві: тепер рішається війна, а старому гетьманові заохочується весілля. Мазепа розумів, що ніхто, крім нього, не зможе закінчити справи, яку він почав. Дійсно, чи не переїхали тут оці білі коні, котрі Лідії причувалися... Войнаровський теж пригадав той момент, коли тітка Лідія так збентежилася. "Нехай їдуть, але я з ними не поїду. Живим мене ті чорні сани не повезуть. Поборюся. Є тільки одна сила, якій я скоритися мушу...", – промовив гетьман. Андрій спитав: "Яка?". "Державна конечність", – відповів Мазепа.

БІЛИЙ РАНОК

Пізно збудилася Мотря, бо й пізно на Святий вечір заснула. Хоч було Різдво, тітка Лідія не дала Мотрі встати з ліжка. Просила не спішити, бо наїхало старшин, гетьман буде гостити їх до вечора. Мотря відчула себе пташкою у золотій клітці. Коли дівчина побачила крізь вікно батькові сани, то подумала, що він прийде провідати її. Чура розповів їй, що то приїздила Кочубеїха. Та мама не навідала Мотрю.

Наступного ранку за сніданням Мотря зустріла гетьмана. Він розповів, що Любов Федорівна хотіла забрати дочку з собою, але він все одно не віддасть її. Мотря спитала, навіщо дурити себе, адже щастя відходить від них. Гетьман просив не говорити так, бо

він щасливий і пожертвує усім, крім неї. Мотря не хотіла такої жертви. Вона хотіла, щоб гетьман вирішував долю держави. Їхнє щастя здавалося Мотрі сонцем зимою: зблиснуло на хвилину і сховалося. Але і за те хай буде Богові дяка. Не забуде його ніколи, не забуде гетьмана.

CARPE DIEM

Гетьман потішався надією, що Орлик з добрими новинами з Києва верне, але той приїхав і сказав, що митрополія без Москви не дозволить, та й у діло мусить устрягнути сам цар.

Мазепа рішився: для загального добра, із-за державної конечності жертвує своїм власним щастям. Мотрю не хотів віддавати на поталу Любові Федорівні, тому хотів при свідках заключити угоду з Кочубеєм, силою котрої Мотря від'їде з Бахмача, але не під руку матері, лиш осяде в котрімсь із Кочубеєвих дворів під опікою своєї тітки. Гетьман казав Орликові написати лист до Кочубея і Апостола, щоб вони негайно приїхали в Бахмач.

Гетьман говорив дівчині, що все одно надіється на час, коли зможе назвати її дружиною перед Богом і перед людьми. Під час тієї розмови признався їй, що хоче порвати з царем Петром і зв'язати долю України з Карлом XII. Про це ще ніхто не знав, і Мотря подякувала, що зробив їй честь почути таке важке слово. Для неї це була найбільша честь – гетьман обдарував її своїм довір'ям. Дівчина просила його всі сили присвятити цьому важливому ділу. Тепер їй не була страшна розлука, бо були поєднані духом. Щоб Мазепа не сумував, Мотря попросила його дати наказ засвітити дванадцять свічок, прибрати стіл квітками, подати щонайсмачніших страв і щонайдобрішого вина. Таким чином вони мали справити весілля їхніх душ. По вечері Мотря хотіла грати на бандурі, співати, бо ж сам гетьман казав колись: *carpe diem* – користаймо з хвилини.

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

КАРЛИК – ЧОЛОВІК

Над Бахмачем гуділи вітри і мело снігами. Була пізня ніч, весь двір спав. Тільки гетьман не спав, а сидів над паперами.

Задуманий гетьман не чув, коли в кімнату ввійшов його карлик. Весельчак був у звичайному вбранні. Карлик сказав, що прийшов потішити свого добродія, бо він, хоч і блазень, також чоловік. Усі кінець кінцем лиш люди і всі бідні, нема щасливого на світі. Карлик говорив так поважно, що гетьман задумався над тим і простяг до нього руку. Гість розплакався і промовив, що вперше побачив ближнього.

ОЧІ

Очі гетьмана пронизували Кочубея... Мазепа попросив Орлика прочитати Кочубею по пунктах довіроче зобов'язання, у якому йшлося про те, що Мотря передається під батьківську опіку (виразно: батьківську!). Батько мав простити її вину, що не пішла в монастир. Дівчина мала дістати свою власну прислугу, своє окреме мешкання, і гроші з батьківської казни. А заміж мала вийти тільки за того, кого полюбить і котрому по

совісті своїй запрягне вірність. На диво, Кочубей погодився зі всім і відразу підписав документ.

НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ

Ввечері Мотря збиралася від'їжджати з Бахмача. Чура їхав з нею. Дівчина прощалася з гетьманом. Мазепі було важко, але вона сказала, що зараз йому час на діло, а вона зазнала щастя і мусить йти. Хотів пригорнути її до себе, не пустити, але Мотря вихопилася і вилетіла крізь двері.

Крізь вікно військової сторожівні визирав Чуйкевич. Гетьман довго стояв на ґанку. Вийшов Войнаровський і попросив дядька, щоби йшов у хату. Вони знову залишилися вдвох. Мазепа попросив небожа засвітити і принести листи, що привіз сьогодні посланець, бо перед ними стоїть важливе діло.

Скорочений стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу